

6

Organy kościoła pw. św. Elżbiety we Wrocławiu na łamach „Zeitschrift für Instrumentenbau”

The organ of St Elizabeth’s Church in Wrocław as presented in the journal “Zeitschrift für Instrumentenbau”

Andrzej Prasał

ORCID: 0000-0002-2495-1543

INSTYTUT HISTORII

UNIwersytetu OPolskiego

ABSTRACT

This article presents the information concerning the organ in Wrocław’s St Elizabeth’s Church that was found in the journal “Zeitschrift für Instrumentenbau”. A total of six more extensive mentions have been encountered referring to organological issues. The list of publications which covers the years from 1907 to 1941 includes descriptions, characterisations, sound analyses, the voice disposition and illustrations of the organ in St. Elizabeth’s Church in Wrocław. Not less than five times reference is made to the reconstruction of the organ in 1907, which was carried out by the Świdnica-based company *Schlag & Söhne*. The last notice concerns the reconstruction of the organ in the years 1939–1941.

Cennym źródłem informacji o organach kościoła pw. św. Elżbiety we Wrocławiu pozostają czasopisma. Zwłaszcza od XIX w. pojawiały się, głównie w lokalnej prasie, publikacje poświęcone muzyce i różnorodnym przejawom życia muzycznego Wrocławia, w tym także organom ewangelickiego kościoła pw. św. Elżbiety. Wzmianki o tym instrumencie ukazywały się także na łamach wydawanego w latach 1880–1943, bardzo cenionego i fachowego periodyku „Zeitschrift für Instrumentenbau” [dalej: Zfi] (www; Prasał 2021). W polskojęzycznej literaturze przedmiotu nie były one dotychczas wykorzystane (Szymanowicz 2011–2020). Na ich istnienie zwrócił uwagę jedynie Wolfgang J. Brylla (W.J. Brylla 2018).

W niniejszym artykule zaprezentowane zostaną informacje dotyczące organów wrocławskiego kościoła pw. św. Elżbiety odnalezione na łamach wspomnianego czasopisma. Lekturze poddano wszystkie jego numery. Natrafiono w sumie na sześć obszerniejszych wzmianek

dotyczących zagadnień organologicznych (pominięto mało istotne pojedyncze wzmianki o instrumencie oraz anonsie koncertów). Omówione one zostaną w porządku chronologicznym.

1. Zfl 27 (1907), nr 18 z 21 marca, s. 567

Pierwsza wzmianka o omawianych organach związana była z planami remontu tego instrumentu. Obszerną relację na ten temat sporządził rządcą kościoła, pastor Richard Fuchs, przybliżając także ich historię.

Zgodnie z podanymi przez wrocławskiego duchownego informacjami świątynia dysponowała dwoma instrumentami: dużym – 62-głosowym znajdującym się na zachodniej emporze organowej oraz mniejszym – 17-głosowym, ulokowanym na południowej emporze (tzw. chórze muzycznym).

Według ustaleń autora tekstu prasowego duże organy były piątym tego typu instrumentem w dziejach świątyni. Jak podaje pastor Fuchs, pierwsze organy wybudowane zostały w 1460 r. Niestety już w 1497 r. instrument ten uległ zniszczeniu od uderzenia pioruna. Kolejne organy wybudowane zostały z fundacji witrykusów Jenkwitza i Sauermanna. O trzecim instrumencie wiadomo, że ważył 500 cetnarów i kosztował 12 tysięcy talarów. Wyposażony był w pozytyw i znajdował się na północnej ścianie bocznej nad amboną. W latach 1627–1629 przeszedł remont sfinansowany przez parafian. Ciężar instrumentu oraz jego umiejscowienie przyczyniły się do runięcia w 1649 r. trzech północnych filarów. Z tego też względu kolejne organy (czwarte) wybudowano już na nowej zachodniej emporze. Jego twórcą był Christian Crellio. Instrument oddano do użytku 1 sierpnia 1657 r. W 1712 r. organy te przeszły gruntowny remont. W 1750 r. rozpoczęto budowę nowego instrumentu, którą powierzono Michaelowi Englerowi. Koszt inwestycji wyniósł aż 9946 talarów. Organy poświęcono 27 września 1761 r. Uległy one uszkodzeniu w czasie oblężenia Wrocławia przez wojska napoleońskie w 1806 r. Remontowane były w: 1830, 1849, 1850 oraz 1857 r. W 1879 r. przeszły przebudowę, której koszt wyniósł 9121 marek. W latach 1891–1892, w związku z remontem świątyni, noszono się już z zamiarem kapitalnego remontu lub przebudowy organów. Ostatecznie poddano je jedynie gruntownemu czyszczeniu.

W 1907 r. instrument był w tak złym stanie, że po konsultacjach z rzeczoznawcami podjęto decyzję o jego przebudowie. Organy wymagały kompleksowego odnowienia sekcji brzmieniowej, w tym wymiany zupełnie zniszczonych przez robaka drzewnego piszczałek drewnianych (głównie w sekcji pedału) oraz naprawy zdeformowanych piszczałek prospektowych. Gruntownej rewaloryzacji domagały się także traktura (m.in. niesprawny I manual) i system powietrzny (m.in. poprzez montaż dmuchawy elektrycznej). Rozważano przeniesienie stołu gry bliżej balustrady. Instrument miał też otrzymać tzw. strój normalny (do tej pory były nastrojone o 1/8 tonu za wysoko). Jak podkreślił pastor Fuchs: „W obecnym stanie organy mogą być używane tylko przez organistę, który zna wszystkie słabości i wady instrumentu” (*Die*

Orgel kann in dem jetzigen Zustande überhaupt nur von einem Orgelspieler benutzt werden, der alle Schwächen und Fehler des Instruments kennt).

Odpowiednie kosztorysy przedłożyły firmy: *Schlag & Söhne* ze Świdnicy (22 904 marki), *Sauer* z Frankfurtu n. Odrą (21 353 marki) oraz *Wilhelm* z Wrocławia (20 340 marek). Zaplanowana inwestycja wymusiła konieczność wyremontowania małego instrumentu, z którego miano korzystać w czasie prac przy głównym instrumencie. Stan organów chórowych uniemożliwiał ich użytkowanie. Konieczne były: naprawa traktury (zwłaszcza całkowicie zniszczonej przez drewnojady mechaniki pedałowej), rekonstrukcja dwóch głosów drewnianych w pedale i dwóch w manuale, wstawienie głosu Aeoline, rewaloryzacja klawiatur, montaż połączenia manualu z pedałem. Kosztorys remontu instrumentu, opiewający na 1182 marki, przedstawiła firma *Wilhelm* z Wrocławia.

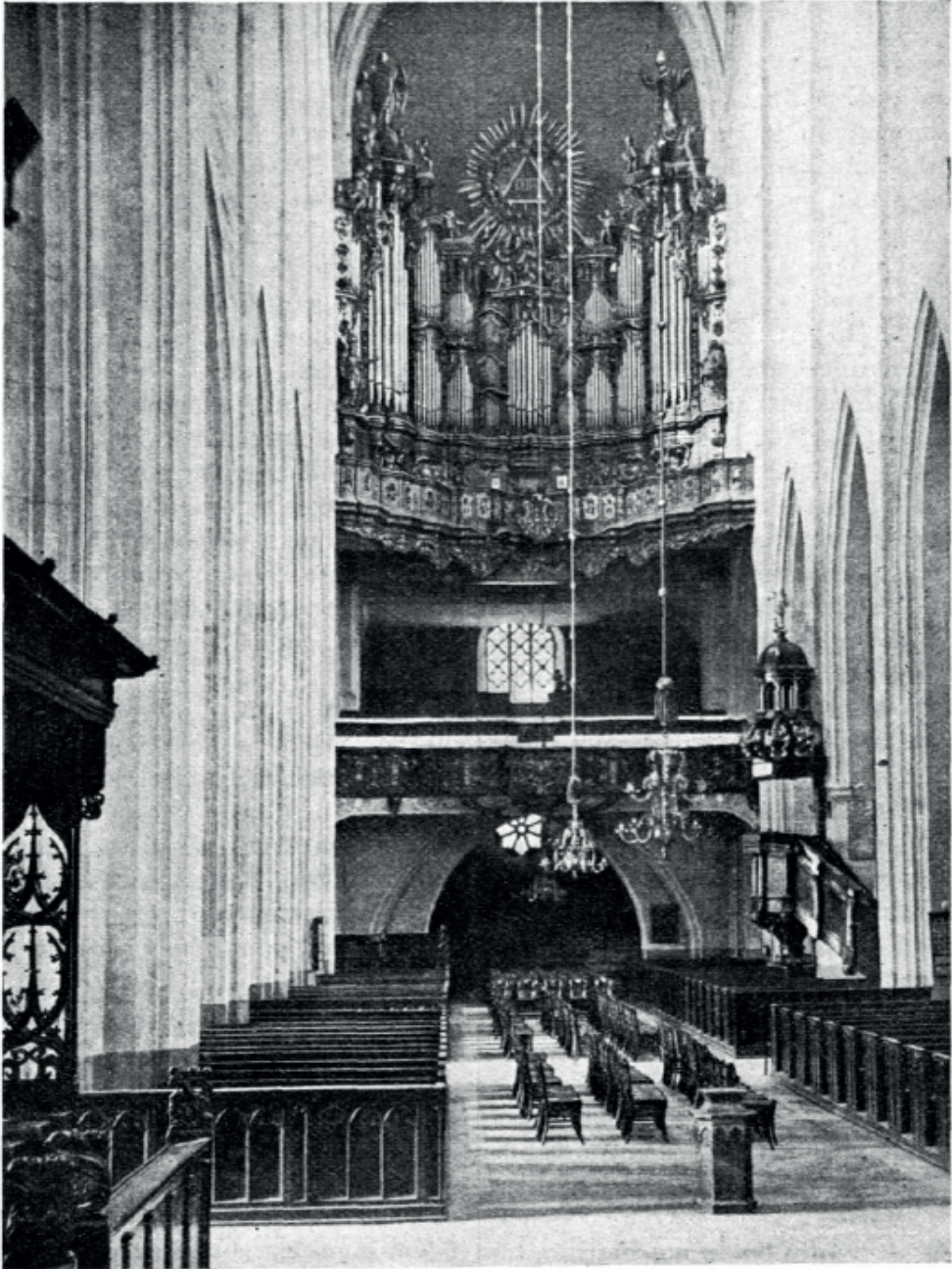
2. Zfl 27 (1907), nr 22 z 1 maja, s. 682–683

Notka ta stanowi uzupełnienie relacji pastora Fuchsa. Jej autorem jest pastor Carl Herdtmann z Nowej Rudy (Evangelisches: 182)¹. W pierwszej części artykułu opisuje on prospekt organów (fot. 1), przypominając, że pierwotnie piszczałki III manualu rozdzielone były w dwuczęściowym *Rückpositiv*. Wpływało to bardzo korzystnie na wygląd instrumentu, lecz było mało praktyczne dla parafialnego zespołu wokalnie-instrumentalnego (brak miejsca i kontaktu wzrokowego z dyrygentem oraz zły odsłuch organów). Z tego też względu, na prośbę chórmistrza, prof. Rudolfa Thomy, przebudowano emporę organową, m.in. likwidując pozytywy balustradowy i przenosząc sekcję III manualu do wnętrza głównych organów (decyzję o usunięciu pozytywów podjęto w 1867 r.).

W dalszej części artykułu pastor Herdtmann przypomniał najważniejsze fakty związane z przeprowadzonymi remontami. Już w 1850 r. wrocławski organmistrz Lummert zamontował w organach dwa połączenia manualowe i jedno z pedałem. Ponadto zainstalował głos Klarinette w II manuale. Z powodu braku środków musiano wówczas zaniechać wielu prac, w tym przebudowy stołu, a zwłaszcza nowego rozmieszczenia manubriów ułatwiającego rejestrację.

Gruntowne prace remontowe połączone z przebudową organów przeprowadziła w 1879 r. świdnicka firma *Schlag & Söhne*. W notce prasowej przedstawiona jest dyspozycja organów, którą noworudzki pastor podaje za czwartym wydaniem publikacji Juliusa Seidela *Die Orgel und ihr Bau* (Seidel 1887: 325–326), korygując jednocześnie liczbę głosów na 61. Warto w tym miejscu wyjaśnić, że podana wcześniej przez pastora Fuchsa liczba głosów (62) była prawidłowa. W dyspozycji spisanej przez Herdtmanna zabrakło głosu Lieblich Gedackt 8' w *Schwellwerku*.

¹ Carl Herdtmann był od 1867 r. pastorem w Nowej Rudzie. Wcześniej posługiwał w Złotym Stoku. Zmarł 14 maja 1911 r. w wieku 72 lat.

Die große Orgel in der St. Elisabeth-Kirche zu Breslau.

Fot. 1. Wielkie organy kościoła pw. św. Elżbiety

W odniesieniu do remontu organów chórowych Herdtmann postulował rozdzielenie głosów manualowych na dwie klawiatury.

3. Zfl 28 (1907), nr 6 z 21 listopada, s. 168

Tekst zawiera informację o ukończeniu przebudowy organów przez firmę *Schlag & Söhne*. Oficjalny odbiór instrumentu odbył się 1 listopada 1907 r. Komisji przewodniczył pastor Fuchs, który podziękował wykonawcy za staranne i terminowe wykonanie zlecenia. Próby instrumentu dokonał Max Gulbins – kantor i główny organista kościoła pw. św. Elżbiety. Inauguracja organów miała nastąpić w Dzień Pokuty i Modlitwy.

W instrumencie zastosowano wszystkie najnowsze zdobycze sztuki organmistrzowskiej. Organy zostały powiększone do 71 realnych głosów. Piszczalki w liczbie 4836 ustawiono na wiatrownicach typu stożkowego. Zastosowano pneumatyczną trakturę rejestrów i gry. Na powiększonej emporze zainstalowano nowy stół gry. Ponadto organy wyposażono w dmuchawę elektryczną.

4. Zfl 29 (1908), nr 11 z 11 stycznia, s. 341, 343

Jest to kolejna notka pastora Herdtmanna z Nowej Rudy. Duchowny uczestniczył w inauguracji przebudowanego przez firmę *Schlag & Söhne* instrumentu, która odbyła się 19 listopada 1907 r. Koszt tej inwestycji wyniósł w sumie 25 tys. marek. Zorganizowana po nabożeństwie prezentacja organów – zdaniem noworudzkiego pastora – w pełni udowodniła, że nadają się one znakomicie nie tylko do liturgii, ale i do celów koncertowych. Ich brzmienie określone zostało jako imponujące.

Zasadniczą część swojej relacji pastor Herdtmann poświęcił dyspozycji organów. Pokusił się nawet o jej ocenę. Z uznaniem wyraził się o zainstalowaniu wielorzędowego głosu Kornettbass 16' 5 fach w pedale. Skrytykował za to umieszczenie w *Hauptwerku* na jednej kanceli głosów Quinte 2 2/3' i Superoktave 2'.

Dalszą część swojego wywodu noworudzki pastor poświęcił kwestiom związanym z umiejscowieniem zespołu wokalnie-instrumentalnego na emporze organowej. Postulował rozwiązanie przyjęte w katedrze wrocławskiej. Ze zdziwieniem przyjął więc nową lokalizację stołu gry, poddyktowaną możliwością kontaktu pomiędzy organistą a dyrygentem (ewentualnie solistami). Za mocno niepraktyczne uznał zainstalowanie włącznika dmuchawy w znacznym oddaleniu od kontuaru.

5. Zfl 28 (1908), nr 16 z 1 marca, s. 510

Notka ta, także autorstwa pastora Herdtmanna, stanowi uzupełnienie poprzedniej, zwłaszcza w odniesieniu do podanej dyspozycji instrumentu. Zawiera ona ponadto najnowszą ilustrację prezentującą empore organową (fot. 2).

Orgel in der St. Elisabeth-Kirche zu Breslau.

Fot. 2. Organy kościoła pw. św. Elżbiety

Wśród 71 głosów, jakimi dysponowały organy, znajdowało się aż 9 rejestrów wysokociśnieniowych:

- I manual: Stentorphon 8', Hohlflöte 8', Hellflöte 4', Tuba mirabilis 8';
- III manual: Konzertflöte 8', Flauto traverso 4';
- Pedal: Violon 32', Prinzipal 16'.

W miejsce dotychczasowych dziesięciu miechów klinowych powietrze dostarczały dwa miechy magazynowe (pierwszy o ciśnieniu 100 mm i drugi – 265 mm) podłączone do dużej dmuchawy z silnikiem elektrycznym o mocy 7,5 KM. Mogły być one także obsługiwane przez kalikantów (w przypadku głosów wysokociśnieniowych przez dwie osoby) za pomocą podawaczy z napędem nożnym.

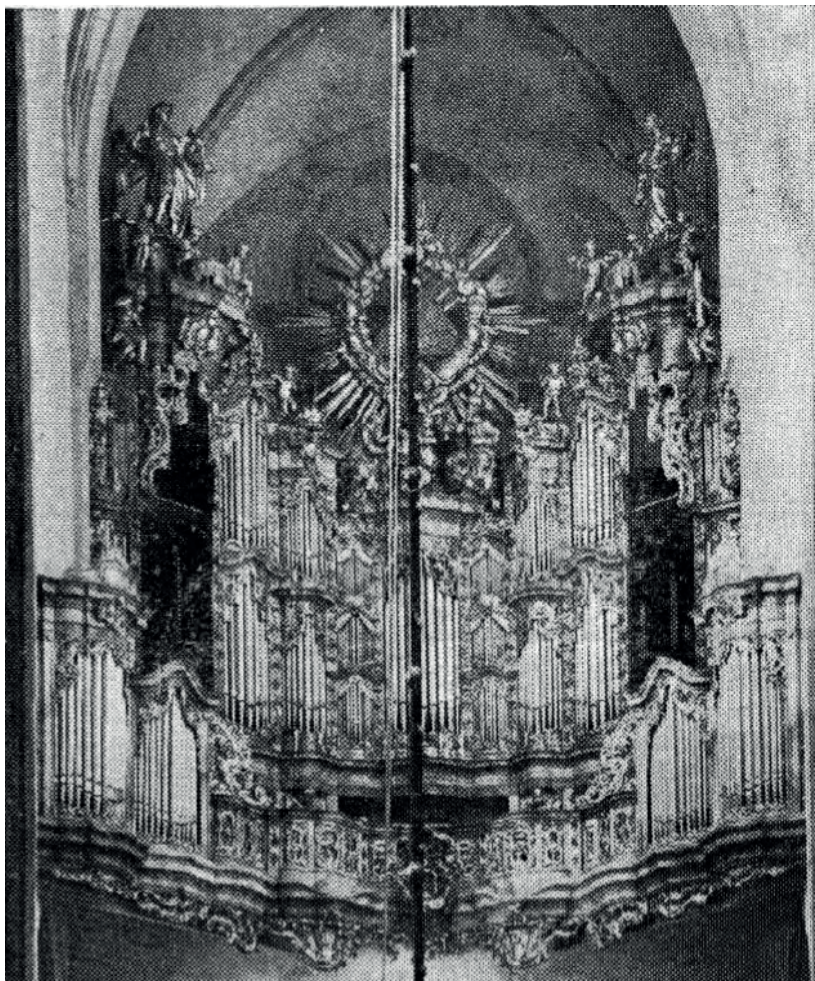
Spośród zastosowanych w stole gry urządzeń pomocniczych szczególną uwagę pastora Hertmanna zwrócił automat pedału (*automatische Pedalumschaltung*) dla czterech najmocniejszych stałych kombinacji. Urządzenie to pozwalało na automatyczne ściszenie głosów sekcji pedału przy przejściu na ciszej grający manual.

6. Zfl 61 (1941), nr 16 z 15 maja, s. 134–135

Notatka ta związana jest z ukończoną w 1941 r. przez firmę *Sauer* z Frankfurtu n. Odram przebudową organów. Przy jej sporządzeniu oparto się na publikacji *Die große Orgel zu St. Elisabeth, Breslau* (Piersig 1941). Jej autorem był Johannes Piersig – ówczesny kantor kościoła pw. św. Elżbiety i twórca koncepcji nowego instrumentu utrzymanej w duchu *Orgelbewegung*. Zdecydowano się praktycznie na budowę nowego instrumentu nawiązującego do organów Michaela Englera. Firma *Sauer* zainstalowała w instrumencie wiatrownice klapowo-zasuwowe oraz wykorzystała „wszystko, co nadawało się do użytku z oryginalnego stanu” (*Alles noch Brauchbare des originalen Bestandes*). Należy w tym miejscu zaznaczyć, że materiał piszczalkowy był przeważnie wytworzony przez Sauera (częściowo jeszcze przez Schlaga), a tylko w niewielkim stopniu pochodził z pierwotnych organów Englera.

Ponadto odrestaurowano Englerowski prospekt, który został cofnięty o dwa metry, a na balustradzie, zgodnie z sugestią prof. Karla Straubego (kantora kościoła pw. św. Tomasza w Lipsku), zamontowano ponownie dwudzielny *Rückpositiv* (fot. 3).

Zasadniczą część notki stanowi prezentacja dyspozycji głosowej instrumentu. Organ po przebudowie posiadały 91 głosów rozdzielonych na cztery manualy i pedał. Były to wówczas największe w Niemczech organy z wiatrownicami klapowymi. W instrumencie zastosowano trakturę elektryczną.

Fot. 3. Organy kościoła pw. św. Elżbiety

Zaprezentowane zestawienie, obejmujące lata 1907–1941, zawiera: opisy, charakterystykę brzmienia, dyspozycje głosowe oraz ilustracje organów kościoła pw. św. Elżbiety we Wrocławiu. Aż pięć wzmianek poświęconych jest przebudowie organów w 1907 r., której wykonawcą była świdnicka firma *Schlag & Söhne*. Na szczególną uwagę zasługują tu relacje pastorów: Fuchsa i Herdtmanna, którzy byli naocznymi świadkami opisywanych wydarzeń. Ostatnia notka dotyczy przebudowy organów w latach 1939–1941 i podaje powszechnie znane fakty.

Krytycznie należy się jedynie odnieść do zamieszczonych przez pastora Fuchsa bardzo zdawkowych informacji historycznych, zwłaszcza w kontekście współczesnych (i nie tylko) ustaleń (zob. bibliografia). Wątpliwości budzi podana liczba wybudowanych na przestrzeni

dziejów kościoła pw. św. Elżbiety tzw. wielkich organów. Pierwsze duże organy, skonstruowane w 1460 r. przez Stephana Kaschendorfa, zostały jedynie częściowo uszkodzone w 1497 r. i wkrótce naprawione (pastor Fuchs uznał tę inwestycję za budowę nowych organów). W kolejnych latach przechodziły szereg przebudów i reparacji. Dopiero w latach 1627–1629 zostały zastąpione przez instrument wybudowany przez Wilhelma Haupta (pastor Fuchs podaje, że w tych latach doszło jedynie do remontu dużo wcześniej wybudowanych organów). Katastrofa budowlana w 1649 r. wymusiła konieczność zakupienia nowych organów. W 1652 r. podpisano kontrakt z wrocławskim budowniczym Niklausem Kestnerem. Rozpoczęty przez niego instrument ukończył w 1657 r. Christian Crell. Organy zostały rozebrane w 1752 r., kiedy to Michael Engler młodszy przystąpił do budowy nowego instrumentu. Dzieło ukończył w 1761 r. jego syn, Gottlieb Beniamin. Podane przez pastora Fuchsa daty remontów tego instrumentu także wymagają weryfikacji. Dokonano ich kolejno w latach: 1829–1830 (Johann Christian Beniamin Müller), 1848–1851 (Alexander Lummert), 1867–1870 (Eduard Horn), 1878–1879 (*Schlag & Söhne*). Koszt ostatniej inwestycji wyniósł 19 420 marek.

Podsumowując: pomimo że dzieje organów u św. Elżbiety we Wrocławiu są dość dobrze udokumentowane i opisane, lektura „Zeitschrift für Instrumentenbau”, którego wszystkie numery dostępne są w Internecie, przynosi cenne potwierdzenie, a niekiedy uzupełnienie stanu dotychczasowych badań. Należy mieć nadzieję, że niniejszy artykuł, o charakterze jedynie przyczynkarskim, stanie się impulsem do odkrywania kolejnych danych, które zaowocują w niedalekiej przyszłości tak bardzo oczekiwaną monografią organów kościoła pw. św. Elżbiety we Wrocławiu.

BIBLIOGRAPHY

- Breslau (die neue Orgel der Elisabethkirche)* (1907). „Zeitschrift für Instrumentenbau”, 6, 168.
- BRYLLA W.J. (2018). *Wrocławska działalność firmy Schlag & Söhne*. B.A. TABISZ, J.M. ŁUBOCKI (ed.), *Organy Wrocławia. Budownictwo i funkcja w aspektach historii i wyzwani współczesności*. Wrocław: Fundacja Opus Organi, 91–127.
- BURGEMEISTER L., GRUNDMANN G. (ed.) (1933). *Die Kunstdenkmäler der Provinz Niederschlesien*, t. 1: *Die Stadt Breslau*, t. 2: *Die kirchlichen Denkmäler der Altstadt*. Breslau: Wilh. Gottl. Korn Verlag.
- „Evangelisches Kirchenblatt für Schlesien” (1911), 21, 182.
- Größte deutsche Schleifladenorgel zu St. Elisabeth in Breslau* (1941). „Zeitschrift für Instrumentenbau”, 16, 134–135.
- HERDTMANN C. (1908). *Die Orgel der Elisabeth-Kirche in Breslau*. „Zeitschrift für Instrumentenbau”, 11, 341, 343.
- HERDTMANN C. (1907). *Zum Umbau der grossen Orgel in der Elisabeth-Kirche in Breslau*. „Zeitschrift für Instrumentenbau”, 22, 682–683.
- HERDTMANN C. (1908). *Zwei neue Orgelwerke in Breslau*. „Zeitschrift für Instrumentenbau”, 16, 510.
- PIERSIG J. (1941). *Die grosse Orgel zu St. Elisabeth, Breslau: Michael Engler 1752–61, Wilhelm Sauer 1939–41*. Breslau: K. Littmann.

PRASAŁ A. (2021). *Organy na Śląsku Opolskim na łamach „Zeitschrift für Instrumentenbau”*. „Folia Organologica”, 4, 73–83.

RADZIEWICZ-WINNICKI J. (1984). *Problem odbudowy organów w kościele św. Elżbiety we Wrocławiu*. „Zeszyty Naukowe Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach”, 22, 3–16.

ROJEK P. (2009). *Instrumentarium organowe w XIX-wiecznym Wrocławiu*: KRASSOWSKI J. (ed.), *Organy i muzyka organowa XIV*. Gdańsk 2009: Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki, 322–326.

SEIDEL J.J. (1887). *Die Orgel und ihr Bau. Ein systematisches Handbuch für Organisten, Orgelrevisoren und Kirchenvorstände*. Leipzig: F.E.C. Leuckart.

STĘPOWSKI J. (1996). *Organy kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu*: ZŁATA M. (ed.), *Z dziejów wielkomięskiej fary. Wrocławski kościół św. Elżbiety w świetle historii i zabytków sztuki*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 239–244.

SZYMANOWICZ M. (2011–2020). *Polska bibliografia organów*, t. 1–4. Lublin: Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia.

TABISZ B.A. (2007). *Organy w kościele św. Elżbiety węgierskiej we Wrocławiu. Historia i perspektywy odbudowy*: POŹNIAK G., TARLINSKI P. (ed.), *Śląskie organy*. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 129–133.

TABISZ B.A. (2014). *Rekonstrukcja organów Michaela Englera w kościele pw. św. Elżbiety we Wrocławiu. Idea i perspektywy realizacji zadania*: GEMBALSKI J. (ed.), *Organy na Śląsku V*. Katowice: Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego, 129–160.

TABISZ B.A. (2011). *Restytucja organów chórowych kościoła garnizonowego pw. św. Elżbiety we Wrocławiu*: POŹNIAK G., TARLINSKI P., (ed.), *Śląskie organy II*. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 137–150.

TABISZ B., RABA B. (ed.) (2006). *Organy kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu. Historia i perspektywy odbudowy*. Wrocław: Fundacja Opus Organi.

Zum Umbau der beiden Orgeln in der Elisabethkirche in Breslau (1907). „Zeitschrift für Instrumentenbau”, 18, 567.

www: https://de.wikisource.org/wiki/Zeitschrift_für_Instrumentenbau, 21 XI 2021.

SUMMARY

Journals are a valuable source of information about the organ in Wrocław's St Elizabeth's Church. References to this instrument appeared, inter alia, in the extremely valuable and professional periodical „Zeitschrift für Instrumentenbau” published in the years 1880–1943. This article presents the details concerning the organ in Wrocław's St Elizabeth's Church found in that journal. All of its issues have been subjected to reading. A total of six substantial mentions referring to organological issues have been encountered (a few insignificant mentions of the instrument as well as some concert announcements were omitted). The list of publications presented in this article covers the years from 1907 to 1941 and includes descriptions, a sound characterisation, voice dispositions and illustrations of the organ in St. Elizabeth's Church in Wrocław.

Not less than five times reference is made to the reconstruction of the organ in 1907, which was carried out by the Świdnica-based company *Schlag & Söhne*. Special attention should be paid here to the reports submitted by the pastors Richard Fuchs (principal of St Elizabeth's Church) and Carl Herdtmann from Nowa Ruda, who were eyewitnesses to the described events. However, the very perfunctory historical information submitted by pastor Fuchs should be critically evaluated in the light of modern findings. Especially the indicated number of so-called grand organs built over the centuries in St Elizabeth's Church gives rise to doubts. In turn, the essential part of pastor Herdtmann's report consists of a description of the instrument's voice disposition. He even ventures an assessment. The last notice concerns the reconstruction of the organ in the years 1939-1941 and contains widely-known facts.

By reading the journal „*Zeitschrift für Instrumentenbau*”, all issues of which are accessible through the Internet, the researcher will find valuable confirmation and sometimes even additional details that complement the current state of research. It is to be hoped that this article, which is of a merely sketchy nature, will provide an impulse to discover further data that in the near future will result in the long-awaited monograph about the organ in St. Elizabeth's Church in Wrocław.

Słowa kluczowe/Keywords:

Organy • Wrocław • kościół pw. św. Elżbiety • „*Zeitschrift für Instrumentenbau*”

Organ • Wrocław • St Elizabeth's Church • „*Zeitschrift für Instrumentenbau*”

Andrzej Prasal (born in 1976), church historian working at the Scientific Research Unit of the Diocesan Institute of Church Music in Opole, Lecturer in the Department of History of Culture and Art of the University of Opole, organist at the church of St. Michael the Archangel in Bystrzyca Kłodzka. His scientific interests focus on the history of church music on the territory of the former County of Kłodzko as well as on the history of organ building in Lower Silesia. He has published more than fifty research articles and four books. He is a member of the Association of Polish Church Musicians.

email: prasall@o2.pl